

Εργαστήριο Σπουδών Φύλου και Ισότητας

Λ. Συγγρού 134, 1^{ος} όροφος, 17671 Αθήνα, τηλ. 210 9210177-8, fax 210 9210178

<http://www.genderpanteion.gr>, e-mail: gender@panteion.gr

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

‘Το φύλο...Αλλάζει!

**Έρευνα, Θεωρία και Πολιτική της Έμφυλης Πραγματικότητας στον 21^ο
αιώνα’**

**Ιούνιος 2 – 3, 2005
Πάντειο Πανεπιστήμιο
Αθήνα, Ελλάδα**

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Τασούλα Τσιλιμένη, Λέκτορας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Π.Τ.Π.Ε Βόλος.

ΤΙΤΛΟΣ

**Έμφυλες αναπαραστάσεις στο ΝΕΟ Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων για
το νηπιαγωγείο, του ΥΠΕΠΘ.**

Η Προσχολική Αγωγή, ως βαθμίδα της εκπαίδευσης στη χώρα μας, δεν είναι υποχρεωτική. Παρόλα αυτά, οι ανάγκες της σύγχρονης εποχής, όπως η έξοδος της γυναίκας στους εργασιακούς χώρους, οι οικονομικές συνθήκες και ο τρόπος ζωής σε σύγχρονα αστικά κέντρα κ.α, την έχουν καθιερώσει στη συνείδηση του πολίτη, με αποτέλεσμα η φοίτηση των παιδιών σε αυτή τη βαθμίδα να έχει αυξητικές τάσεις. Μάλιστα με την καθιέρωση του ολοήμερου σχολείου, ιδρύθηκε ένας σημαντικός αριθμός νέων νηπιαγωγείων.

Οι ιδιαιτερότητες της ηλικίας των νηπίων, έχει ορίσει την εφαρμογή μιας εναλλακτικής μορφής αναλυτικού προγράμματος, μακριά από συγκεκριμένη διδακτική ύλη και συγκεκριμένα σχολικά εγχειρίδια, σε συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο. Παρόλα αυτά το υπουργείο σε συνεργασία με το Π.Ι. συντάσσει και θέτει στην υπηρεσία των νηπιαγωγών, ένα πρόγραμμα, στο οποίο τίθενται σαφείς παιδαγωγικοί στόχοι. Οι στόχοι αυτοί εστιάζουν σε θέματα ανάπτυξης και καλλιέργειας περιοχών που αφορούν την αντίληψη, την γνώση, την συναισθηματική και κοινωνική πλευρά του παιδιού, ώστε να αποκτήσει όλα τα απαραίτητα εφόδια για την ένταξή του στην κοινωνική πραγματικότητα που το περιβάλλει. Οι εκπαιδευτικοί της Προσχολικής εκπαίδευσης χρησιμοποιούν υλικά και μέσα, μεθόδους και διδακτικές προς επίτευξη των παιδαγωγικών στόχων.

Ένα υλικό το οποίο εξυπηρετεί τους βασικούς στόχους αγωγής και από πολύ νωρίς βρήκε πρόσφορο έδαφος στην Προσχολική εκπαίδευση, είναι και τα λογοτεχνικά κείμενα, καθώς, αποτελούν εξαιρετικό μέσο για την επίτευξη παιδαγωγικών στόχων. Ήδη από την εποχή του Froebel, η ανάγνωση/αφήγηση ιστοριών καθιερώθηκε στα γνωστά τότε ως Kinder-garden (Κυριαζοπούλου- Βαληνάκη 1977).

Η χρήση και θέση του λογοτεχνικού βιβλίου στο νηπιαγωγείο, ενισχύθηκε το 1999, όταν δόθηκε προς εφαρμογή το ΝΠΠΣ, που αφορούσε ζητήματα Γλώσσας για την

«Προδημοτική εκπαίδευση- Νηπιαγωγείο»(Π.Ι.)και τη Δημοτική. Στο πρόγραμμα αυτό δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στα λογοτεχνικά κείμενα, καθώς προτείνονται ως υλικό για την «προφορική επικοινωνία», «Ανάγνωση», «Γραφή και γραπτή έκφραση»(*Πρόγραμμα Σπουδών για την Προδημοτική Εκπαίδευση- Νηπιαγωγείο*, 1999).

Ανεξάρτητα όμως από το συγκεκριμένο πρόγραμμα, η ανάγνωση/αφήγηση λογοτεχνικών κειμένων από τη νηπιαγωγό, είναι συνδεδεμένη με την ημερήσια απασχόληση των νηπίων στο χώρο, και ως μέσο ψυχαγωγίας, αλλά και σύνδεσης με άλλες περιοχές, όπως μελέτη περιβάλλοντος, καλλιέργεια ηθική, κοινωνική, αισθητική κ.α.

Στη βαθμίδα αυτή δεν διατίθενται βιβλία από το ΥΠΕΠΘ ούτε στους μαθητές, αφού τα νήπια δεν έχουν κατακτήσει την αναγνωστική ικανότητα¹, ούτε στους εκπαιδευτικούς.

Το 1996, για πρώτη φορά τυπώνεται και διατίθεται το *Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων για το νηπιαγωγείο*, βιβλίο που απευθύνεται στον/στην νηπιαγωγό, αλλά και στα νήπια.

Το 2001 ακολουθεί μια έκδοση, «συμπληρωμένη, με στοιχεία εικονογράφησης. Στόχος αυτής της έκδοσης, όπως μας πληροφορεί η συντακτική ομάδα, είναι «να αποτελέσει ένα χρήσιμο βοήθημα για τον εκπαιδευτικό και να διευκολύνει την έγκαιρη προσέγγιση του παιδιού στη λογοτεχνική δημιουργία, σε συνδυασμό με τους ευρύτερους στόχους της γλωσσικής καλλιέργειας...». Στην ανάλυση των στόχων πιο κάτω σημειώνεται ακόμη ότι : [το παιδί] «να δεχτεί μια ποικιλία μηνυμάτων, γνωστικών, κοινωνικών, συναισθηματικών, και να κατανοήσει μια ποικιλία καταστάσεων, όπως μετουσιώνονται μέσα από τη λογοτεχνία».

Τα παιδικά λογοτεχνικά κείμενα, ως φορείς κοινωνικών αξιών και συμπεριφορών της απτής πραγματικότητας, αποτελούν ουσιαστικό μέσο της κοινωνικοποίησης και της ιδεολογικής στάσης του αναγνώστη. Το θέμα της ιδεολογίας των κειμένων, έχει απασχολήσει μελετητές και ειδικούς

(Αναγλωστόπουλος Β.Δ. 2001- Αποστολίδου Β. 1999- Καλλέργης Η. 1995), όπως επίσης και η επίδρασή τους στην απόκτηση στάσεων και συμπεριφορών. Για τις επιδράσεις των αναγνωσμάτων έχουν γίνει σημαντικές έρευνες σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και στη χώρα μας(Φραγκουδάκη Α. 1979). Έχει αποδειχθεί ότι μέσα από διαδικασίες όπως αυτή της ταύτισης και της μίμησης οι οποίες συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση, (.Μαραγκουδάκη Ε. 2000), διοχετεύονται αξίες και πρότυπα. Τα λογοτεχνικά κείμενα αναπαριστούν μικρά ή μεγάλα τμήματα της πραγματικότητας στην οποία καλούνται να ενταχθούν τα νήπια. Η αναπαράσταση κοινωνικών σχέσεων, στάσεων και συμπεριφορών, είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ηλικία αυτή, καθώς το παιδί της ηλικίας των 4-6 χρόνων βρίσκεται υπό διαμόρφωση και ολοκλήρωση βασικών δομών της συναισθηματικής, ιδεολογικής και κοινωνικής του συμπεριφοράς.

Ένα από τα σημεία, στα οποία επικέντρωσε ένας σημαντικός αριθμός ερευνών σε παιδικά αναγνώσματα, είναι και αυτό που αφορά τις έμφυλες αναπαράστασης.(Μαραγκουδάκη Ε. 2000, Νίλσεν- Γεωργίου Μ.1980, Κανατσούλη Μ 1997- Ζερβού Α. 1997 κ.α.)

Δεδομένο ότι, το *Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων για το νηπιαγωγείο*, αποτελεί την πλέον σύγχρονη απόπειρα δημιουργίας μιας ανθολογίας/ συλλογής κειμένων, τα οποία αναπτύσσουν μια ευρεία θεματική, σκιαγραφούν και αναδεικνύουν χαρακτήρες και καθημερινές κοινωνικές καταστάσεις και τίθεται από την πολιτεία, στην υπηρεσία των εκπαιδευτικών προς χρήση, σκεφτήκαμε να διερευνήσουμε το περιεχόμενό του, σε ό,τι αφορά ζητήματα φύλου, σε μια εποχή η οποία διαθέτει ένα υπόβαθρο νομοθετικά

---

¹ Εξαιρέση αποτέλεσε η διανομή του *Ακούω βλέπω και μιλώ σκέπτομαι* και συζητώ, ενός «βιβλιοτετραδίου», όπως χαρακτηρίστηκε για τα νήπια, το 1994, με αντίστοιχο βιβλίο βοήθημα για τον/τη νηπιαγωγό, με σκοπό να προσφέρουν «τα καταλληλότερα ερεθίσματα στο προγραφικό και προαναγνωστικό στάδιο», την καλλιέργεια βλ. ομότιτλο βιβλίο για τη νηπιαγωγό σελ. 7. Είχε προηγηθεί με το ίδιο πνεύμα το βιβλίο για νήπια και νηπιαγωγό *Πού πόσο ποιό, ψάχνω βρίσκω και μετρώ*, που αφορούσε τη μαθηματική σκέψη. Και τα δυο αυτά βιβλιοτετράδια τυπώθηκαν μια φορά και δεν είχαν σταθερή παρουσία στο νηπιαγωγείο. βλ. *Ακούω βλέπω και μιλώ σκέπτομαι* και συζητώ, ΟΕΔΒ, 1995

θεσμοθετημένο(Μαραγκουδάκη Ε. 2000,σελ. 30) και μια κοινωνική, από ιδεολογικής άποψης, ευαισθητοποίηση, για την ισότητα των φύλων.

Επιπροσθέτως σημειώνεται ότι οι συγγραφείς παιδικών αναγνωσμάτων, επηρεαζόμενοι από το σύγχρονο πνεύμα της εποχής περί ισότητας, κατέθεσαν δημιουργήματα με μια νέα άποψη σε ζητήματα σχετικά με τη φύλο στον επαγγελματικό και ενδοοικογενειακό τομέα, αλλά και γενικότερα συμπεριφορές του φύλου (Κανατσούλη Μ. 1997 - Οικονομίδου Α. 2004).

Η θεματολογία των κειμένων, όπως μας πληροφορεί το εισαγωγικό σημείωμα του ΑΝθολογίου, «αφορά την οικογένεια, ...καθώς και το κοινωνικό περιβάλλον,...» (σελ. 5). Είναι γνωστό εξ άλλου ότι τα κείμενα που απευθύνονται σε προ-αναγνώστες, περιγράφουν σκηνές της καθημερινής ζωής της οικογένειας, βιώματα των παιδιών, ηθικές αξίες κ.α. Οι ήρωες είναι συνήθως ζώα, άνθρωποι, αντικείμενα(Τσιλιμένη Τ.2003). Το φαινόμενο του ανθρωπομορφισμού/ανιμισμού είναι χαρακτηριστικό των κειμένων και των αναγνωστών αυτής της ηλικίας (.Αναγνωστόπουλος Β.Δ.1996.)

. Σημειώνουμε ότι τα 125 κείμενα , δηλαδή η πλειοψηφία, έχουν εκδοθεί μεταξύ 1980-2000, που σημαίνει ότι αναμένεται να καταγραφούν απόψεις που σκιαγραφούν τις σύγχρονες θέσεις της εποχής σε θέματα φύλου. Ένα στοιχείο ενδιαφέρον είναι και το γεγονός ότι ένα αξιοσημείωτο μέρος των κειμένων του Ανθολογίου, είναι μικρές ιστορίες(Τσιλιμένη Τ. 2003), οι οποίες χαρακτηρίζονται από ρεαλισμό και αναπαριστούν μεταξύ άλλων οικογενειακές σκηνές, εμπειρίες και βιώματα των μικρών παιδιών .

Η μέθοδος και το αντικείμενο της έρευνας

Το Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων για το νηπιαγωγείο, ως ανθολογία, έχει την ιδιαιτερότητα μιας συλλογής πολιτιστικής παραγωγής που δεν εστιάζεται μόνο σε πρόσφατα έργα, αλλά περιέχει και κείμενα άλλων εποχών, με άλλες κοινωνικές και ιδεολογικές αντιλήψεις.

Σε ό,τι αφορά τη χρήση του συγκεκριμένου εντύπου, αντλούμε πληροφορίες από το ίδιο το Ανθολόγιο: « το Ανθολόγιο , ως βοήθημα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί με τη συχνότητα που κάθε νηπιαγωγός κρίνει, φτάνει να ταιριάζει στο πρόγραμμα και να συνδέεται αρμονικά με αυτό»(*Ανθολόγιο* 2001).

Στο Ανθολόγιο, ως ένα από τα μοναδικά βιβλία που έχει στη διάθεσή της η νηπιαγωγός, που φέρει την εγκυρότητα του επίσημου φορέα εκπαίδευσης, συνδυαστικά με άλλα λογοτεχνικά βιβλία που χρησιμοποιούνται ως αναγνώσματα, μας απασχόλησε:

- α) η συχνότητα χρήσης του από τον/την νηπιαγωγό σε εβδομαδιαία βάση
Η έρευνά μας, μέσω ερωτηματολογίου προς τις νηπιαγωγούς, εξετάζει: επίσης
  - Την αναγνωστική προτίμηση από τις/τους νηπιαγωγούς για τα λογοτεχνικά
  - Εάν τα κείμενα που ήδη διαβάζονται μια φορά, ξαναδιαβάζονται και με ποια συχνότητα
- β) οι έμφυλες αναπαραστάσεις στα ανθολογημένα κείμενα .

Το δείγμα της έρευνας που αφορά τα φυσικά πρόσωπα, είναι τυχαίο και το αποτέλεσαν 175 νηπιαγωγοί εν ενεργεία σε δημόσια νηπιαγωγεία των περιφερειών: Καλαμάτας, Κατερίνης, Ναυπλίου

Σε ό,τι αφορά τα κείμενα, η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε, υπαγορεύτηκε από το ίδιο το υλικό της έρευνας και είναι η ανάλυση περιεχομένου (Πάλλα Μ. 1992- Σακαλάκης Μ. 1984- Holsti O.P.1969)

Οι τρόποι διαφοροποίησης των φύλων στα υπό εξέταση κείμενα κατηγοριοποιούνται/ελέγχονται με βάση:

- α) την ενασχόληση των μελών στο σπίτι, στην οικογένεια(ευθύνες, δραστηριότητες που αναλαμβάνουν ή αποδίδονται στα μέλη, καταμερισμός)

- β) την επαγγελματική ενασχόληση των γονέων έξω από το σπίτι
γ) την κοινωνική συμπεριφορά(στοργικότητα, τρυφερότητα, επιθετικότητα, ανεξαρτησία, ανυπακοή)
δ) τα παιχνίδια των παιδιών. Δηλαδή τα είδη των παιχνιδιών που προτιμούν ή με τα οποία ασχολούνται τα αγόρια και κορίτσια
Στις 303 σελίδες του Ανθολογίου, φιλοξενούνται όλα τα λογοτεχνικά είδη και κάτω από 295 τίτλους στεγάζονται:
9 προσευχές
18 «δημοτικά»
13 «λαϊκά»
160 ποιήματα(έμμετρα)
12 κείμενα μυθολογίας,θρύλοι, μύθου Αισώπου
83 σύγχρονα κείμενα

Από το δείγμα της έρευνας εξαιρούνται:

- α) οι προσευχές
β) τα δημοτικά
γ) τα λαϊκά
ε) οι Μύθοι/μυθολογία/θρύλοι
στ) τα ποιήματα πατριωτικού περιεχομένου
Οι κατηγορίες αυτές χαρακτηρίζονται από ιδιαιτερότητες και έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά
Το τελικό υπό εξέταση δείγμα ανέρχεται στα 237 κείμενα(πεζά και έμμετρα)
[150 ποίηση(έμμετρα), 87 πεζά]

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

A. ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΥ

Τα στοιχεία που προέκυψαν από το ερωτηματολόγιο στο οποίο απάντησαν νηπιαγωγοί και αφορούν τη συχνότητα χρήσης του ανθολογίου σε εβδομαδιαία βάση, μας πληροφορούν ότι:

Σε σύνολο 175 νηπιαγωγών , οι 164 (93,71%) χρησιμοποιούν το Ανθολόγιο στην εκπαιδευτική διαδικασία, ως μέσο και βοήθημα.

Ο βαθμός συχνότητας χρήσης σε εβδομαδιαία βάση κυμαίνεται ως εξής:

- 1-2 φορές την εβδομάδα, 148 νηπιαγωγοί (90,24%)
- 3-4, 15 νηπιαγωγοί (9,14%)
- περισσότερο : 1 νηπιαγωγός

Η θετική δήλωση των εκπαιδευτικών για την επανάγνωση των κειμένων ανέρχεται σε 96 και αναλυτικά η συχνότητα δηλώνεται ως εξής:

- 93 νηπιαγωγοί συνηθίζουν να ξαναδιαβάζουν τα κείμενα 2-3 φορές (56,70%)
- 3 νηπιαγωγοί ανεβάζουν την προτίμηση σε μεγαλύτερο βαθμό, χωρίς να δηλώνετε με ακρίβεια (1,82%)

Το λογοτεχνικό είδος το οποίο συγκεντρώνει την μεγαλύτερη αναγνωστική προτίμηση των νηπιαγωγών είναι οι μικρές ιστορίες, ακολουθεί το ποίημα και το παραμύθι.

Το στοιχείο αυτό είναι ενδιαφέρον καθώς όπως προαναφέρθηκε οι μικρές ιστορίες, είναι αφηγήσεις που επικεντρώνουν σε θέματα ενδοοικογενειακών καταστάσεων και αναπτύσσουν ηθικές αξίες, αλλά και βιώματα των μικρών παιδιών.

B. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΥ

Τα στοιχεία που προέκυψαν από το περιεχόμενο του Ανθολογίου και αφορούν τις έμφυλες αναπαραστάσεις στα ανθολογημένα κείμενα, έχουν ως εξής:

α) Ενασχόληση των μελών στο σπίτι, στην οικογένεια

Ο καταμερισμός δραστηριοτήτων στα κείμενα δείχνει, σε ένα βαθμό την ύπαρξη ή όχι ισόρροπης κατάστασης των φύλων σε μια οικογένεια

Στα περισσότερα κείμενα είναι το πρόσωπο της μητέρας εκείνο το οποίο αναφέρεται συχνότερα. Αντίθετα η παρουσία του πατέρα είναι ισχνή. Συνήθως δεν γίνεται αναφορά στους λόγους της απουσίας του².

Στις ελάχιστες περιπτώσεις, κατά τις οποίες ο πατέρας είναι στο σπίτι, δεν αναλαμβάνει κάποια ασχολία, αλλά παρουσιάζεται να παρακολουθεί τηλεόραση και κάποιες φορές αναλαμβάνει, φορώντας τις πυτζάμες του, να διαβάσει ένα βιβλίο στα παιδιά. Το πρόσωπο που σταθερά φεύγει για τη δουλειά είναι ο πατέρας.

Στα κείμενα στα οποία θίγεται το θέμα της ετοιμασίας του τραπέζιου και της προετοιμασίας του σπιτιού για την αλλαγή εποχής(στρώσιμο χαλιών κ.λ.π.), της ανατροφής των παιδιών, της προετοιμασίας για το σχολείο, για εκδρομή, την υγιεινή φροντίδα του σώματος πριν την νυχτερινή κατάκλιση, της προετοιμασίας των μαθημάτων του σχολείου στο σπίτι, της συνοδείας των παιδιών στο σχολείο, του ελέγχου των ζημιών, της αγοράς των απαραίτητων για το σπίτι κ.α., αναθέτονται όλα στη μητέρα.

Στην περίπτωση που αναφέρονται παιδιά να συμμετέχουν σε ασχολίες του σπιτιού, σε παραδοσιακό γυναικείο χαρακτήρα, είναι κορίτσια.

β) Επαγγέλματα

Εφόσον αναφέρεται η επαγγελματική ασχολία κάποιου, είναι ο πατέρας αυτός που έχει τη συγκεκριμένη υπευθυνότητα.

Όταν γίνεται μνεία σε συγκεκριμένα επαγγέλματα, άντρας είναι ο ταμίας στην τράπεζα, άντρας ο μπογιατζής και ο ηλεκτρολόγος, γυναίκα η καθαρίστρια και η δασκάλα. Εξαιρεση αποτελεί ένα κείμενο(Κοντολέων Μ. *Ο Φωκίων ήταν ελάφι*, σελ. 147) στο οποίο τονίζεται ιδιαίτερα η σημασία των γραμμάτων στην ανάπτυξη του πνευματικού επιπέδου του ανθρώπου και της ελευθερίας, στο οποίο τη θέση του δασκάλου την έχει άντρας.

Σε ένα μόνο κείμενο δίνεται θέση αξιόλογη και ανωτέρου αξιώματος σε γυναίκα, καθώς αναφέρεται ότι κατέχει τη θέση του δημάρχου, χωρίς όμως να γίνεται ιδιαίτερη μνεία στη δράση αυτού του προσώπου.

Στα ποιήματα που υμνούν την εργασία ως δραστηριότητα, κανένα δεν εμπλέκει τη γυναίκα.

γ) Χαρακτηριστικά συμπεριφοράς φύλου:

Ο πατέρας παρουσιάζεται να αγοράζει λουλούδια στη μητέρα

Η οδήγηση είναι ασχολία του πατέρα, εκτός από μια περίπτωση, στην οποία και η μητέρα οδηγεί αυτοκίνητο

Τα αγόρια χαρακτηρίζονται για μια ζωηράδα και σκαρφαλώνουν στα δέντρα.

Κείμενα τα οποία παρουσιάζουν ήρωες οι οποίοι χαρακτηρίζονται από αδυναμία, ως αποτέλεσμα μιας κοινωνικής αιτίας, είναι κορίτσια(βλ. ποίημα *.Σεμίλα* Γ.Παρθενίου)

δ) Παιχνίδια- Ενασχολήσεις

Τα κορίτσια παίζουν με κούκλες, φλιτζανάκια, πιατικά, ενώ τα αγόρια κυνηγούν πουλιά και κυλιούνται στο χορτάρι.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι τα κείμενα(ποιήματα- πεζά) τα οποία επετειακά ασχολούνται με την γιορτή του πατέρα και της μητέρας, 7 εξυμνούν τη μητέρα και ένα μόνο τον πατέρα. Γεγονός που υπογραμμίζει την άποψη ότι η μητέρα είναι εκείνη η οποία ασχολείται και προσφέρει περισσότερο στα παιδιά.

Διαπιστώνουμε επίσης ότι, οι άντρες ποιητές στους στίχους τους εξυμνούν την αγάπη, την ευγνωμοσύνη και την αφοσίωσή τους στο πρόσωπό της μητέρας, υπογραμμίζοντας τους λόγους που επικεντρώνονται στο γεγονός ότι, οι μητέρες στάθηκαν δίπλα τους ως **ιδανικές μητέρες** και **ιδανικές νοικοκυρές**. Αντίθετα οι γυναίκες ποιήτριες στα ποιήματα της ίδιας θεματικής, δεν κάνουν ιδιαίτερη αναφορά στις θυσίες στους κόπους, αλλά υπογραμμίζουν την συναισθηματικότητα περισσότερο της μητέρας.

² Σχετική έρευνα η οποία κατέγραφε τις υποθέσεις των μικρών αναγνωστών, για την αιτιολόγηση της απουσίας του πατέρα, ενώ δεν αναφέρονταν στο κείμενο, έδειξε ότι οι αναγνώστες θεωρούν μ φυσικότητα ότι ο πατέρας είναι «στη δουλειά».Τσιλιμένη Τ. *Η αναπαράσταση του γυναικείου φύλου στα σύγχρονα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία*, ανακοίνωση σε διημερίδα για το φύλο στο Παν. Θεσσαλίας το 2004.

Μια παρατήρηση που αφορά το φύλο των συγγραφέων:

Σε ό,τι αφορά τους ποιητές/ποιήτριες, αντίστοιχα καταγράφονται 31 γυναίκες με 77 τίτλους και 46 άντρες με 85 έργα.

Για τα πεζογραφήματα, σημειώνουμε ότι 59 τίτλοι υπογράφονται από γυναίκες συγγραφείς(δεν υπάρχει αντιστοιχία τίτλων και συγγραφέων, η ίδια συγγραφέας υπογράφει αρκετούς τίτλους) και 14 από άντρες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από τα στοιχεία της σύντομης έρευνας για την αναζήτηση έμφυλων αναπαραστάσεων στα κείμενα του ανθολογίου του νηπιαγωγείου, διαπιστώνουμε ότι:

- Τα κείμενα του ανθολογίου αποτελούν αναγνωστικό υλικό με το οποίο έρχονται σε επαφή τα νήπια με υψηλή συχνότητα και σε επανάληψη, γεγονός που επιτονίζει την επίδραση ως ανάγνωσμα σε όλα τα επίπεδα, λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία της δραστηριότητας της επανάληψης στην εμπέδωση και αφομοίωση..
- Η έμφυλη αναπαράσταση κινείται στα γνωστά επίπεδα και μορφές, οι οποίες έως τώρα μέσω ερευνών έχουν κατατεθεί και αφορούν και άλλα σχολικά εγχειρίδια και γενικά παιδικά αναγνώσματα. Δηλαδή η θέση της γυναίκας είναι στο σπίτι , κοντά στα παιδιά, και είναι η μητέρα εκείνη στην οποία αποδίδεται η ευθύνη σε θέματα ανατροφής, διαπαιδαγώγησης κ.α., είναι πάντα χαμογελαστή, πρόθυμη και στοργική.
- Την ευθύνη της εργασίας την έχει ο πατέρας.
- Σε επίπεδο εικονογράφησης, μολονότι πρόκειται για στοιχεία, όπως προαναφέρθηκε, διαπιστώνεται ότι έξι φορές αναπαριστώνται αγόρια και τέσσερις κορίτσια.
- Το φύλο του συγγραφέα που υπερτερεί είναι οι γυναίκες, γεγονός που μας υπενθυμίζει στατιστικά δεδομένα της δεκαετίας του 1970-1980 (Αναγνωστόπουλος Β.Δ., 1996). Η άποψη όμως ότι η συγγραφή παιδικών αναγνωσμάτων είναι «γυναικεία υπόθεση», ως προέκταση της αγωγής του παιδιού, έχει κλονιστεί, καθώς όλο και περισσότεροι άντρες συγγραφείς ασχολούνται με τη μυθοπλασία(Οικονομίδου Α.,2004)
- Η σημαντικότερη διαπίστωση είναι ότι, ενώ η ανθολόγηση είναι πολύ πρόσφατη, οι ανθολόγοι, η συντακτική ομάδα, δεν έλαβε υπόψη της τα σύγχρονα κοινωνικά και θεσμικά δεδομένα σχετικά με την θέση της γυναίκας και την ισότητα των φύλων σε επίπεδο εργασιακό και ενδοοικογενειακό. Παρέλειψε να συμπεριλάβει κείμενα που να αναδεικνύουν την ισότητα και να ανατρέπουν σεξιστικά στερεότυπα.

Με δεδομένο ότι, το ανθολόγιο αποτελεί την επίσημη πρόταση της πολιτείας για πνευματική τροφή των παιδιών, και το γεγονός ότι τα αναγνώσματα αποτελούν παράγοντα κοινωνικοποίησης των παιδιών, θεωρούμε αναγκαία την επανέκδοση του ανθολογίου, με την ενσωμάτωση κειμένων που θα ενισχύουν στη συνείδηση των αναγνωστών την ισότιμη θέση της γυναίκας στην εργασία , στην οικογένεια και στο κοινωνικό γίγνεσθαι σε μια εποχή που η κάθε μορφής διαφορετικότητα αποτελεί το ζητούμενο στο πνεύμα της αποδοχής και της συνύπαρξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναγνωστόπουλος Β.Δ.(1996), *Τάσεις και εξελίξεις της παιδικής λογοτεχνίας*, εκδόσεις των Φίλων , Αθήνα ,10^η εκδ.
- Αναγνωστόπουλος Β.Δ. (2001), *Ιδεολογία και παιδική λογοτεχνία*, Καστανιώτης, Αθήνα
- Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων για το νηπιαγωγείο*(1996), ΥΠΕΠΘ- Π.Ι.,ΟΕΔΒ, Αθήνα α' εκδ
- Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων για το νηπιαγωγείο*(2001), ΥΠΕΠΘ- Π.Ι.,ΟΕΔΒ, Αθήνα α' εκδ
- Αποστολίδου Β.(1999), *Λογοτεχνία και ιδεολογία: το ζήτημα των αξιών κατά τη διδασκαλία της λογοτεχνίας*, στα πρακτικά με τίτλο «Λογοτεχνία και εκπαίδευση», επιμ. Αποστολίδου Β.-Χοντολίδου Ε., Τυπωθήτω, Αθήνα
- Ζερβού Α.(1997), *Στη χώρα των θαυμάτων*, Πατάκης, Αθήνα
- Καλλέργης Η. (1995), *Προσεγγίσεις στην παιδική λογοτεχνία*, Καστανιώτης, Αθήνα
- Κανατσούλη Μ.(1997), *Πρόσωπα γυναικών σε παιδικά αναγνώσματα*, Πατάκης, Αθήνα
- Κυριαζοπούλου- Βαληνάκη Π.(1977), *Νηπιαγωγική* τομ. ΙΙ, Βλάσσης, Αθήνα
- Μαραγουδάκη Ε. (2000), *Εκπαίδευση και διάκριση των φύλων*, Οδυσσέας, Αθήνα
- Νίλσεν- Γεωργίου Μ.(1980), *Η οικογένεια στα αναγνωστικά του δημοτικού*, Κέδρος, Αθήνα
- Οικονομίδου α.(2004), *Τελικά τα αγόρια κλαίνε; Έμφυλες ταυτότητες στη λογοτεχνία για μικρές ηλικίες, μια πρώτη προσέγγιση.*(<http://www.keimena.ece.uth.gr>.), τ.1
- Πάλλα Μ.(1992), «Η ανάλυση περιεχομένου», Φιλολόγος 67
- Πρόγραμμα Σπουδών για την Προδημοτική Εκπαίδευση- Νηπιαγωγεί, Δημοτικό*(1999) ΥΠΕΠΘ-Π.Ι.
- Σακαλάκη Μ.(1984), *Κοινωνικές ιεραρχίες και σύστημα αξιών, Ιδεολογικές δομές στο νεοελληνικό μυθιστόρημα 1900-1980*, Κέδρος Αθήνα
- Τσιλιμένη Τ. (2003), *Οι μικρές ιστορίες κατά την εικοσαετία 1970-1990*, Καστανιώτης, Αθήνα
- Τσιλιμένη Τ.(2004), *Η αναπαράσταση του γυναικείου φύλου στα σύγχρονα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία*, ανακοίνωση σε διημερίδα για το φύλο στο Παν. Θεσσαλίας ΦΕΚ αρ. φ. 93, (1999).
- Φραγκουδάκη Α.(1979, *Τα αναγνωστικά βιβλία του δημοτικού σχολείου*, Θεμέλιο, Αθήνα
- .Holsti O.P..(1969), *Content analysis for)for the social sciences and humanities*, Addison Wesley Publishing Co, Philadelphia)